

K definici pojmu „aktuální mentální model“

Ve zkušenosti každého lidského subjektu obdařeného vědomím je empiricky, introspekci dostupný předmět, o který nám jde, na nějž chceme tímto ukázat, tak jej v naší zkušenosti identifikovat a pojmenovat jej. Je to celek obsahů vědomí vnímaných v přítomnosti ve všech jeho podobách.

Ve stavu bdělém je to to, čemu běžně říkáme skutečnost kolem nás, svět, realita, ale de facto jde o optický obraz reality, dále její pojmové zaměření, myšlenky, další smyslové čítí reality (sluchové, hmatové, čichové, chuťové), tělové čítí, vědomí rovnováhy, představy, city, pocity, nálady, při spánku sny.

Jak jsme řekli, tyto obsahy vždy tvoří celek a tento celek je uvědomován v přítomnosti, aktuálně, s tím, že se mění v čase. Tento celek nazvěme aktuální mentální model (AMM). Aktuální proto, že jde o obsahy uvědomované v přítomnosti. Mentální proto, že jde o produkt mysli. Model proto, že jde o odraz reality. Jakékoli jiné pojmové konotace jsou zavádějící. Chápejme toto sousloví jako symbol, kterým chceme ukázat na jím pojmenovávanou skutečnost.

Jakkoli je ukázání a pojmenování zmíněné entity obtížné, obtížnější je zřejmě najít denotát, předmět tohoto pojmenování. Proto asi dosud nebyl v literatuře identifikován, i když při vhledu je rázem vše jasné. Potom jsou pochopitelná i následující konstatování.

Vlastností jednotlivých AMM je, že vytvářejí souvislý tok aktuálních mentálních modelů v čase, jeden AMM přechází plynule v následující atd. Tok AMM se vytváří soustavnou složitou analyticko-syntetickou prací mozku ve spolupráci se smyslovými orgány.

AMM pro vnímající subjekt zmizí, když ten ztratí vědomí. Za bdělého stavu pro vidícího člověka podstatná část AMM zmizí, když zavře oči. Na významnosti podílu optických vjemů při vytváření AMM je založeno konstruování virtuální reality, virtuality: Pro zrak se uměle generují takové vjemy, že umožňují mozku z nich produkovat AMM, který se blíží AMM z přímého čítí reality a ve chvíli vnímání umělých podnětů substituuje realitu virtualitou.

Jednotlivé konkrétní AMM se od sebe liší zaměřením pozornosti na tu kterou složku obsahů vědomí: subjekt se podle situace může soustředit na smyslové vnímání, případně na vnímání konkrétním smyslem (a pak jako obsah vědomí dominuje obraz reality), na myšlenky (a těmi se pak probírá při přemýšlení, aniž by si uvědomoval realitu kolem sebe), na představy (tak, že překrývají jakékoli čítí), na prožívání, city a pocity (převládajícím obsahem vědomí se stane bolest, radost, láska ap.), nebo může smyslové vnímání převést, jak jsme viděli, na smyslové vnímání virtuality. Ani tím však nejsou vyčerpány všechny možnosti generování AMM. Např. umění nás naučilo vytvářet virtuální AMM čítím upravené reality, ať jsou to obrazy, sochy, divadlo či film, nebo si lze uvědomit, jak vzniká AMM ze čtení: vnímáním slov se ve vědomí aktivují pojmové a představové struktury a i tehdy se díky „přepnutí“ smyslového vnímání na dešifraci textu ocitáme ve virtualitě.